

Lärarhandledning

Flickan utan ansikte

Författare: Ingelin Angerborn

Illustratör: Elin Sandström

Rekommenderas för åk 4–6

En handledning av David Renklint

INGELIN ANGERBORN

illustrerad av Elin Sandström

Flickan utan ansikte

rabén&sjögren

Introduktion

I den här handledningen finns tips på konkreta övningar som kan hjälpa dig att få dina elever att utveckla sin läsförståelse, och därmed sin läslust, genom att arbeta med ordförståelse, träna på att använda läsförståelsestrategier och att göra textkopplingar.

Exempel på strategier kan vara att förutspå handlingen, utreda nya ord och uttryck, ställa frågor till texten, klargöra otydligheter och sammanfatta textinnehåll. Men, det är textens innehåll som är det viktiga, inte själva strategin. Fokus ska ligga på textens innehåll.

Textkopplingar är också ett utvecklande arbetssätt för att göra texten tydlig för eleverna. Under läsningen stannar man upp och jämför texten med andra liknande texter – text till text-koppling; jämför texten med egna erfarenheter – text till mig själv-koppling; jämför texten med världen utanför – text till världen-koppling.

Det är du som pedagog som introducerar och modellerar. Ett exempel på att modellera kan vara att ”tänka högt”, att berätta för eleverna hur du tänker och känner när ni läser en text. Lärare och klass har en dialog om textens innehåll. Textsamtal ska vara strukturerade och tydliga, alla ska kunna delta på sin nivå.

Jobba vidare med boken

Flickan utan ansikte kan användas i flera ämnen inom skolan utöver svenskan och användas som diskussionsunderlag i samband med bland annat historia och religion, med fokus på exempelvis folktro och livsåskådning.

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGORNA ÄR INDELADE I TRE KATEGORIER:

- På raderna, som handlar om att hitta svaret i texten. Det explicita.
- Mellan raderna, att dra egna slutsatser, analysera, inferera och tolka. Det implicita.
- Bortom raderna, att reflektera och tänka mer utanför berättelsen, antingen genom att diskutera i helklass eller mindre grupper. Här görs också kopplingar till elevens egna erfarenheter.

Handledningen inleds med läsförståelsefrågor som är kopplade till varje kapitel, och slutligen finns det förslag på frågor att diskutera efter läsningen. Frågorna är tänkta att utveckla elevernas läsförståelse och samtidigt väcka läslust. Alla frågor kan användas fristående från varandra och som exempel kan fokus vara på enbart ”på raderna”-frågorna, som handlar om berättelsens handling. I vissa grupper och vid vissa tillfällen kan detta fungera bättre som lässtrategi än att analysera för djupt eller att koppla för mycket till elevers egna erfarenheter.

Nedan följer några exempel på punkter från olika ämnens centrala innehåll för årskurs 4–6 i Lgr11 som kan kopplas till *Flickan utan ansikte*, antingen som fristående lektionsstoff eller som grunden för ett ämnesöverskridande arbete. Då det är så många punkter från det centrala innehållet i svenska samt svenska som andraspråk som kan kopplas till läsningen av boken och diskussionen om den nämns inte dessa ämnen nedan, men svenskämnet har legat som grund för formuleringen av majoriteten av läsförståelsefrågorna.

Ämnesöverskridande

Här kommer förslag för lektionsinnehåll eller som grund för ämnesöverskridande arbete inom historia, bild och religionskunskap, baserat i de olika ämnenas centrala innehåll för årskurs 4–6 i Lgr11.

HISTORIA

- *Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor och grupper.*
- *Vad historiska källor, till exempel dagböcker och arkivmaterial, kan berätta om Sveriges historia och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.*

BILD

- *Framställning av berättande och informativa bilder, till exempel serier och illustrationer till text.*
- *Olika element som bygger upp och skapar rumslighet i bilder, till exempel linjer och färg och hur dessa kan användas i bildskapande arbete.*
- *Konst-, dokumentärbilder och arkitektoniska verk från olika tider och kulturer, hur de är utformade och vilka budskap de förmedlar.*
- *Ord och begrepp för att kunna läsa, skriva och samtala om bilders utformning och budskap.*

RELIGIONSKUNSKAP

- *Ritualer och religiöst motiverade levnadsregler samt heliga platser och rum i kristendomen och i de andra världsreligionerna islam, judendom, hinduism och buddhism.*
- *Centrala tankegångar bakom ritualer, levnadsregler och heliga platser i kristendomen och de andra världsreligionerna, till exempel som de uttrycks i religiösa berättelser i Bibeln och andra urkunder.*

- *Kristendomens betydelse för värderingar och kultur i det svenska samhället förr och nu. Kristna högtider och traditioner med koppling till kyrkoåret, till exempel sånger och psalmer.*
- *Hur olika livsfrågor, till exempel synen på kärlek och vad som händer efter döden, skildras i religioner och andra livsåskådningar.*

Berättelsen

Flickan utan ansikte handlar om Signe och Fanny som sitter barnvakt åt Fannys kusin Ines. Hon är världens gulligaste unge, med stora ögon, lockigt hår och en låtsaskompis med svarta skor. Men framåt kvällen, när mörkret faller och det börjar hända märkliga saker i det gamla huset, kan Fanny och Signe inte låta bli att undra. Är hon verkligen bara på låtsas? Flickan med de svarta skorna. Flickan som aldrig sover. Flickan utan ansikte ...

Före läsningen

- Beskriv omslaget, med ett eller flera ord. Lek med adjektiv.
- Vilka detaljer kan du se?
- Vad gör dig mest nyfiken?
- Har du läst eller sett något liknande?
- Vad tror du att den här kommer handla om?
- Har du läst något annat av författaren?

Under läsningen

Oavsett om det är högläsning eller tyst läsning kan det finnas behov av att stanna upp och diskutera en del ord och uttryck. Eleverna kan själva också samla på sig svåra ord som sedan kan användas i övningar, och för att göra tydliga kopplingar till andra ämnen.

Ord och uttryck samt läsförståelsefrågor

KAPITEL 1

ORD OCH UTTRYCK

Motvilligt, vindpust, gravplundring, förgätmigej, spanska sjukan, låtsaskompis, storblommig

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vem är Signe? Vem är Fanny? (på raderna)
- Varför ska de hem till Fannys moster Johanna? (på raderna)
- Vilka är Ester och Hjalmar? (på raderna)
- Varför reagerade Signe på att Fanny plockade en blomma?
Och vad påminde korsen henne om? (mellan raderna)
- Varför blir Signe plötsligt rädd över att tillbringa kvällen där?
(mellan raderna)
- Varför tror du att blomman heter förgätmigej? Kan du försöka gissa?
(ledtråd: tänk på engelska) (bortom raderna)
- Hur påminner spanska sjukan om corona-pandemin och covid-19?
(bortom raderna)
- Vad tror du att det är för skor som hittades under golvet när badrummet renoverades? (bortom raderna)

KAPITEL 2

ORD OCH UTTRYCK

Zombie, skaka av sig något, snopen, dra på munnen

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför blir Signe rädd när Ines viskar? (på raderna)
- Hur många har de dukat för när de äter? (på raderna)
- Vem tror du det var som fnissade bakom äppelträdet? (mellan raderna)
- Vad menar Signe med att Ines bara är fyra år? Kan inte fyraåringar skoja? (mellan raderna)
- Varför blir Signe så rädd att hon till och med verkar arg när Fanny skrämmer henne? (mellan raderna)
- Vad är det som Fanny inte kopplar ihop, med korsen och de blå blommorna där Ester vilar enligt Ines? (mellan raderna)
- Vad menar Signe när hon visar oro över att Ester kanske inte är en låtsaskompis? Vad är hon då, tror du? (bortom raderna)
- Har du någon gång haft en låtsaskompis, eller känt någon som haft en? (bortom raderna)
- Ines äter halvmogna vinbär och de är ute och leker. Vilken årstid/månad gissar du att det är? (bortom raderna)
- Varför heter boken *Flickan utan ansikte*? (bortom raderna)

KAPITEL 3

ORD OCH UTTRYCK

Förfärad, nynna, klockren, skeptisk, baklås

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför är Signe så upprörd? Och hur reagerar Fanny på det? (på raderna)
- Hur bortförklarar Fanny allt det läskiga med Ester? (på raderna)
- Vad är spykossan för något? (på raderna)

- Vad tror du att det betyder att Fanny ler snett? (mellan raderna)
- Varför skulle Signe bli glad av att tro att det var Fanny som höll för dörren? (mellan raderna)
- Känner du till Trollmors vaggvisa? Känner du till någon annan vaggvisa? Varför tror du att vissa visor kallas just vaggvisor? (bortom raderna)
- Vad har kylan med allt att göra? (bortom raderna)
- Vad tror du att det var som lät från övervåningen? (bortom raderna)
- Vad skulle du göra om du blev inlåst på det där badrummet? (bortom raderna)

KAPITEL 4

ORD OCH UTTRYCK

Olycksbådande, jämra, vetskap, spöktimmen, hotfull, suck av lättnad

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Hur förklarar de ljuden från övervåningen? (på raderna)
- Varför vill de ringa till Johanna? (på raderna)
- Vad är det som Signe tror att Fanny har börjat undra över? (mellan raderna)
- Varför tänder Fanny lamporna när de kommer ner igen? (mellan raderna)
- Varför suckar Signes mamma av lättnad när hennes barn berättar att det spökar? (mellan raderna)
- Varför tror du att så många är rädda för mörkret? (bortom raderna)
- Har du hört om spöktimmen och kan du förklara vad det är? Varför tror du att människor har valt att kalla just den tiden för spöktimmen? (bortom raderna)

KAPITEL 5

ORD OCH UTTRYCK

Förståndig, bävande, konturer, menande, punktering, rynka pannan, sveda och värk, himla med ögonen, vid gavel

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför börjar Fanny skratta? (på raderna)
- Vad visade det sig att det höga ljudet var? (på raderna)
- Varför kan inte Signe göra något? Varför är hon som förstenad? (mellan raderna)
- Vad menar Johanna med att flickorna ska få en extra slant för sveda och värk? (mellan raderna)
- Varför skojar de om skräckfilmer som handlar om rullgardiner? (mellan raderna)
- Vem tror du att Eda är? (bortom raderna)
- Hur förklarar du att de tre namnen Hjalmar, Ester och Eda var på korsen på kyrkogården? (bortom raderna)

Efter läsningen

- Vad tror du kommer hända sen? Det finns inga rätta svar, utan gissa och fantisera om det kommer hända något mer med flickorna.
- Vem eller vilka i berättelsen kan du själv känna igen dig i?
- Finns det något som du tycker att författaren kunde ha skrivit annorlunda?
- Finns det något som du tycker att illustratören kunde ha ritat annorlunda?
- Vad gillade du mest med boken?
- Fanns det något du inte gillade lika mycket?
- Varför tror du att boken heter *Flickan utan ansikte*? Kan du hitta på några alternativa boktitlar?
- När var det som mest spännande?
- Har du någon favoritscen, favorithändelse eller favoritkapitel?
- Har du läst eller sett något annat som påminner om den här boken?
- Om det kom en uppföljare, vad tycker du att den skulle handla om?
- Är det något i boken du funderar på eller undrar över som du inte har fått svar på?
- Var boken läskig?
- Vad är egentligen läskigt?